

Т.В. Мединська, канд. екон. наук, доц. (*ЛТЕУ, Львів*)

Н.М. Ногінова, канд. екон. наук (*НУ «Острозька академія», Острог*)

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Питання податкового регулювання зовнішньоекономічної діяльності гостро постало з появою транснаціональних корпорацій та прискоренням руху капіталів. Збільшення обсягів зовнішньоторговельних операцій змушують уряди багатьох країн замислюватись над оптимізацією податкового законодавства з метою забезпечення оподаткування доданої вартості в місці її створення та недопущенню розмивання податкової бази.

У фінансових методах регулювання використовують такі інструменти, як податки на експортно-імпорتنі операції, зокрема податок на додану вартість на операції з продажу та акцизний податок з імпорتنих товарів, митні платежі. Під інструментом податкового регулювання розуміється сукупність норм податкового законодавства, які забезпечують вплив держави на господарську поведінку платника податків через його економічні інтереси для досягнення певного економічного та соціально корисного результату [1, с. 91].

Податкове регулювання зовнішньоекономічної діяльності є одним з дієвих важелів, які впливають на забезпечення конкурентоздатності вітчизняних суб'єктів господарювання на зовнішньому ринку, а також на формування значної частки дохідної частини державного бюджету України.

Система оподаткування зовнішньоекономічних операцій відображає взаємовідносини між державою та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності – платниками податку як фінансові відносини з приводу формування, функціонування та нагромадження бюджетних ресурсів. У системі оподаткування зовнішньоекономічних операцій втілено триєдиний характер податків – податків як: регуляторів ЗЕД, прибутків держави, перерозподільних ресурсів. Запровадження факторів системи оподаткування та їх вплив на податкове регулювання зовнішньоекономічної діяльності реалізується через здійснення митної, податкової та фінансово-бюджетної політики згідно чинного нормативного законодавства.

Динаміка податкових надходжень від ЗЕД у доходах державного бюджету України за 2013-2018 рр. та рівень концентрації податків від зовнішньоторговельної діяльності наведений у табл. 1.

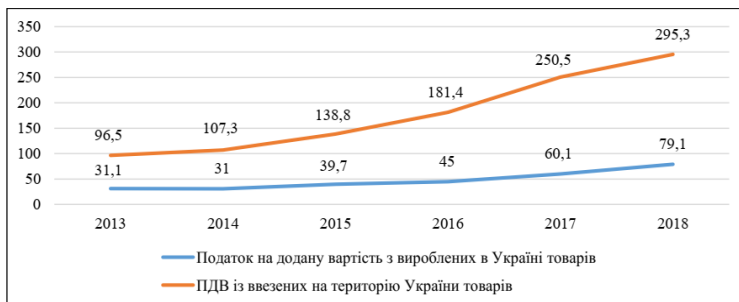
Таблиця 1 – Динаміка надходжень податків від ЗЕД у доходах державного бюджету України за 2013-2018 рр.

Роки	Загальна сума доходів державного бюджету, млн грн	Загальна сума надходжень податків від ЗЕД до державного бюджету, млн грн					
		Усього	ПДВ	Акцизний податок	у т.ч.		
					Мито		
					Усього	у т.ч.	
Ввізне	Вивізне						
2013	339 227	118 834	96 544	8 947	13 342	13 264	78
2014	357 084	136 750	107 287	16 855	12 608	12 388	220
2015	534 694	203 390	138 764	24 326	40 300	39 881	419
2016	616 283	236 829	181 453	35 006	20 370	20 001	369
2017	793 441	317 060	250 530	41 989	24 541	23 898	643
2018	928 114	370 158	295 373	47 708	27 076	26 560	516

Примітка. складено авторами за даними [2]

Спостерігаємо, що основну частку та рівень концентрації податків від зовнішньоторговельної діяльності складає ПДВ як головне джерело податкових надходжень до державного бюджету України.

Більш наглядно динаміку надходжень ПДВ до державного бюджету з вироблених на території України товарів та із ввезених товарів за період 2013-2018 рр. можна оцінити виходячи з рисунку 1. Дані рис. 1 свідчать, що надходження ПДВ до Державного бюджету із ввезених на територію України товарів зростали значно вищими темпами ніж ПДВ з вироблених в Україні товарів. Однозначно на це вплинули такі фактори як: політична ситуація в країні, ведення військових дій, втрата територіальної цілісності та значних стратегічних майнових комплексів, що відобразилося на економічну складову конкурентоспроможності країни. Причиною цього, переважно, була девальвації національної валюти в період 2014-2016 років. І це не зважаючи на динаміку імпорту, яка протягом цього періоду була нерівномірною. Так, з 2013 р. по 2015 р., обсяг імпорту знизився більш як вдвічі. Порівняно із 2017 р. експорт товарів та послуг зріс на 9,5% до 59 млрд дол. США, а імпорт товарів та послуг – на 12,8% до 70,5 млрд дол. США.

Рисунок 1 – Динаміка надходжень ПДВ до державного бюджету України, млрд грн. (складено автором на підставі даних [2])

Україна є дуже відкритою країною, показник відкритості торгівлі в 2018 році склав 93%, а рівень проникнення імпорту – 48%. З огляду на низький рівень ВВП та позитивні тенденції зростання, відкритість економіки буде стимулювати зростання як експорту, так і імпорту. У 2018 році Україна експортувала та імпортувала на суму 59 та 62 млрд дол. США відповідно (51 та 54 млрд євро). Українська економіка відчуває на собі негативні наслідки стабільно від’ємного торговельного балансу [3].

Отже, з метою вдосконалення механізму податкового регулювання імпортно-експортних операцій варто прийняти ряд мір по зменшенню податкового навантаження за рахунок розширення податкової бази, за рахунок пільг, зокрема, поліпшення рівня ефективності та покращення митного контролю з метою недопущення випадків ухилення від оподаткування, що відповідно позитивно вплине як на наповнення державного бюджету України, так і на поліпшення ефективності використання регулюючого потенціалу податків на зовнішню торгівлю.

Список інформаційних джерел

1. Мединська Т. В. Фіскальні інструменти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Фінансова політика України в умовах європейської інтеграції*: зб. тез наук. доп. за матеріалами I Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених (20 лютого 2020 р.): у 2 ч. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. Ч. 1. С. 90-94.

2. Моніторинг виконання державного бюджету України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/> (дата звернення 10.03.2020 р.).

3. Центр аналітики зовнішньої торгівлі Trade+ Київської школи економіки. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2019/09>.